

Brez učinkovite politike pa ne gre.

Politična reportaža

Težko, toda častno je biti komunist

Na rob priprav za drugo konferenco ZKJ - Kako biti in ostati na čelu napredka dežele v prihodnjih desetletjih

Druga konferenca Zveze komunistov Jugoslavije, ki jo mnogi imenujejo »mali kongres jugoslovanskih komunistov« in ki bo prihodnji teden (začela se bo 25. januarja), bo obravnavala nadaljnje spremembe v političnem sistemu in sedanjih gospodarskih položaj. Obe temi, čeprav formalno ločeni na dve tehtni točki dnevnega reda, sta bistveno povezani. V obeh so naznačene tudi »aktualne naloge ZKJ« kot vodilne idejnopolične sile.

V začetku tega tedna, po 25. seji predsedstva ZKJ, je bilo objavljeno »gradivo o političnem sistemu«, ki naj bi bilo podlaga za sklepe 2. konference ZKJ. To se pravi, da niso pripravili predloga niti osnutka sklepev, ampak »gradivo kot podlago«. Mnogi, ki so poslušali razpravo na 25. seji predsedstva ZKJ, izjavljajo, da to priča ne samo o nesoglasjih, ampak tudi o prizadevanju, da bi jasne odgovore na vprašanja, pred katerimi stojita zveza komunistov in vsa družba.

Upoštevati je treba tudi, da je bila ZKJ v vsem obdobju ustvarjanja in humaniziranja socializma na čelu napredka te dežele, bodisi zato, ker je sama dajala pobude za najboljše rešitve in najsprejemljivejše odgovore za naše narode, ali pa zato, ker je imela toliko vitalne moči, da prisluhne vsemu tistemu, dojame in sprejme vse tisto, kar je naprednega klilo iz široke demokratične socialistične samoupravne baze.

„Filozofija krize“

Druga konferenca ZKJ ne pojmuje kot nekega spektakularnega dogovora in razodetja vsemogočih in trajnih odgovorov na vprašanja, ki jih postavlja tako zapletena sedanja resničnost kot vse tisto, kar pride jutri, in kar se nam kaže kot stvarnost in »kot utopija prihodnosti«. Hkrati ni odveč, če skušamo spoznati tako doseg kakor tudi meje kritike, tem bolj, ker pri nas, v našem reformnem razvoju, zelo pogosto, v cikličnih kratkih razdobjih, opažamo neko široko »filozofijo krize«.

Ko namreč odkrijemo neke vrste krizo, tedaj analiziramo vzroke in posledice, tedaj pomočeno reflektorje v preteklost ter privlačimo na dan nekoristne kot tudi zastarele nauke. Morda bi lahko to namesto »filozofije krize« imenovali tudi »kriza filozofije«, a to je za časopisno besedilo reporterske narave že »previsoko letanje«.

Minule dni smo imeli priložnost od uglednih osebnosti slišati jedrnatost resnico, da je bil razvoj materialnih sil v zadnjem desetletju pri nas med najbolj razgibanimi in najhitrejšimi v velikem delu Evrope in sveta. Ob neki priložnosti je o tem govoril član izvršnega biroja ZKJ in predsedstvo ZKJ Kiro Gligorov, ki je skušal najti še odgovor na vprašanje: kaj bi morale naše predne sile, med katerimi stoji v ospredju zveza komunistov, storiti, da bi se bolj sprostila ustvarjalna moč in pobuda ljudi v samoupravljanju. Na drugi strani smo v zvezi skupščini imeli priložnost slišati mnenje donedavnega predsednika ZIS in zdaj poslanca zbora narodov iz SR Makedonije Aleksandra Grličkova, ki je rekel, da je za vse zadnje desetletje »značilna splošna gospodarska neučinkovitost«, nadalje »skoraj rekordno povečanje brezposelnosti...«. Grličkov je pripomnil, da te ugotovitve ne zmanjšujejo zavidljivih rezultatov, ki smo jih pri družbenih, gospodarskih, socialnih in tehnoloških težavah dosegli v zadnjih desetih letih.

Dolencevo, Perišinovo in še kako drugo mnenje

Moderna navada je, da na začetku prestopnega leta in značilnega desetletja pomodrujemo in povemo, kaj predvidevamo in prognoziramo: kakošno bo to novo leto in novo desetletje v svetli prihodnosti?

O tem je pisal »NIN« in zbudi zelo velik odmev med bolj izobraženimi in angažiranimi bralci na območju cirilice, ko je najprej anketiral več znanih ekonomistov, potem pa objavil odgovore »politikov ekonomistov«. Tako je član izvršnega sveta Slovenije Marijan Dolenc v tej anketi med drugim najprej ugotovil, da se vreme obara na bolje in na slabše ne glede na more teološke napovedi, je pa poudaril, da je drugače v gospodarstvu, »kjer z napovedmi zlasti pa z načrtovanjem vplivamo na zavest ljudi, pa tudi na njihove sklepe«. Tu lahko velja ljudski pregovor, je rekel M. Dolenc, »da je vsak svoje sreče kovač«, toda »v zadnjih letih pri kovanju sreče nismo imeli posebno srečne roke«. Po njegovem bo leto 1972 (ekonomsko) bolj ali manj neprijetno in neugodno, če sestavimo celovit stabilizacijski in sanacijski program, kar pomeni začetek NEP — nove ekonomske politike.

Novi predsednik izvršnega sveta Hrvatske in donedavni guverner Narodne banke dr. Ivo Perišin meni, da so za ekonomsko politiko bistveni tisti posegi, ki bodo predsedniku Beogradskemu ekonomski konvenciji proces slabosti akumulacijske nemogočnosti gospodarstva, medtem ko gospodarski minister dr. Borivoje Jelić pravi: »Časi bodo boljši, ko bomo imeli bolj stabilno gospodarstvo. Stabilizacija po inflaciji vedno pomeni več truda in ne laž. Je življenje: šele ko stabilizacija doseže učinke, lahko postane položaj lažji.« Predsednik izvršnega sveta Crne gore dr. Žarko Bulajić meni, da je zares težko vnaprej reči, kakšna bo gospodarska klima: »Povsem jasno je, da smo v labirintu gospodarskih motenj in da je treba pokriti poti, po katerih bomo našo gospodarsko ladjo povedli iz tega labirinta.«

Kaj je fraza in kaj resnično

In tako naprej. Nekateri spet pravijo, da bi naš odinar, ki ima analfabetski tečaj, moral diplomirati na ekonomski fakulteti, kar je s humorističnega laplarijatičnega vidika dobra stilistična figura. Govorimo pa je, da bistvenih problemov družbe in človeka, danes kakor včeraj, ni mogoče pregnati, ampak jih je treba z vso pozornostjo proučevati. To velja tako za komuniste kot za privrženca resničnega komu-

nističnega cilja in zavzemanja, in samo zagledaj — in pa spriči bližnje 2. konferenco ZKJ, na kateri bo več sto delegatov — se velja vprašati, kdaj je kaj fraza in kaj, kaj pa je resnično, življenjsko, analitično, in ali ima na primer poslanica, vzeta v naslov te reportaže, da je biti komunist in delati kot komunist častno, a težko, ali pa je tudi to neke vrste fraza. Čeprav je skromni pisec teh vrstic iskreno prepričan o globoki resničnosti v naslovu zajete poslanice, to še ne pomeni, da je o tem prepričan tudi veliko drugih, a kaj potlej? Spoznavati je treba na primer vso koščljivost in odgovornost dela zveze komunistov: odgovorna je za vse, vsi jo kritizirajo, napake in nadloge, pravimo, da so rezultat slabosti zveze komunistov, premajhnega zavzemanja komunistov in slabosti te revolucionarne organizacije. Po tej plati zares ni lahko biti komunist in pripadnik tega gibanja. To je treba priznati in zmeraj imeti pred očmi, toliko bolj, če si naša svobodna družba šteje v čast, da tolerira tudi dialog, dostikrat pa tudi »razcvetanje stotine cvetov«.

Ko govorimo o kakem zborovanju komunistov, naša pozornost ne more biti obrnjena samo v debate, govore in dokumente iz njegovega vrha, iz njegovega usmerjalnega, avantgardnega središča, naša pozornost mora veljati tudi drugim »plastem in umom«, na primer ljudem, ki so predavatelji in profesorji mlajših rodov.

Socializem danes

Zadnja številka ugledne filozofske revije »Praxis« iz Zagreba, v kateri redno sodelujejo filozofi iz vrst marksistične inteligence, ne samo iz Zagreba, ampak tudi iz Beograda, Sarajeva in drugih mest, že dalj časa objavlja razprave na temo »Stenutek jugoslovanskega socializma«. Pošten bralec teh besedil je lahko zasledil v njih kot neko rdečo nit prizadevanje naših humanistov, da se resno pogledajo, se angažirajo, kritizirajo družbo in njene skupine, pri čemer je zveza komunistov zmeraj prva tarča. Hkrati lahko opazimo, da — razen številnih dogmatskih zabodov ali mistifikacij — ti ljudje spoznavajo pomen bitke za »svobodnejšo svobodo« človeka in sveta, vendar niso zmožni razumeti vseh prepletanj in zamotanosti svojega časa. Prežeti so z izvirno temo marksizma, da je važnejše biti kakor pa imeti, in tako imamo tedaj velike teorije o lastnosti in socializmu: »Narava vsake prakse je, zlasti pa družbene,« piše v zadnji številki »Praxisa« beograjski profesor Mihailo Marković, »da si prizadeva mobilizirati množično družbeno energijo, da kontraste črnega in belega, pozitivnega

in negativnega, starega in novega podčrtuje s kar največjo ostrino... Tej praksi pa se od nedavnega pridružuje težava: zveza med revolucionarno idejo in njeno uresničitvijo se izgublja v meglah prihodnosti. Naša družba se je že zdaj toliko odmaknila od svojega prvotnega cilja, da ne vidi več jasno, kam pravi pravi gre...«

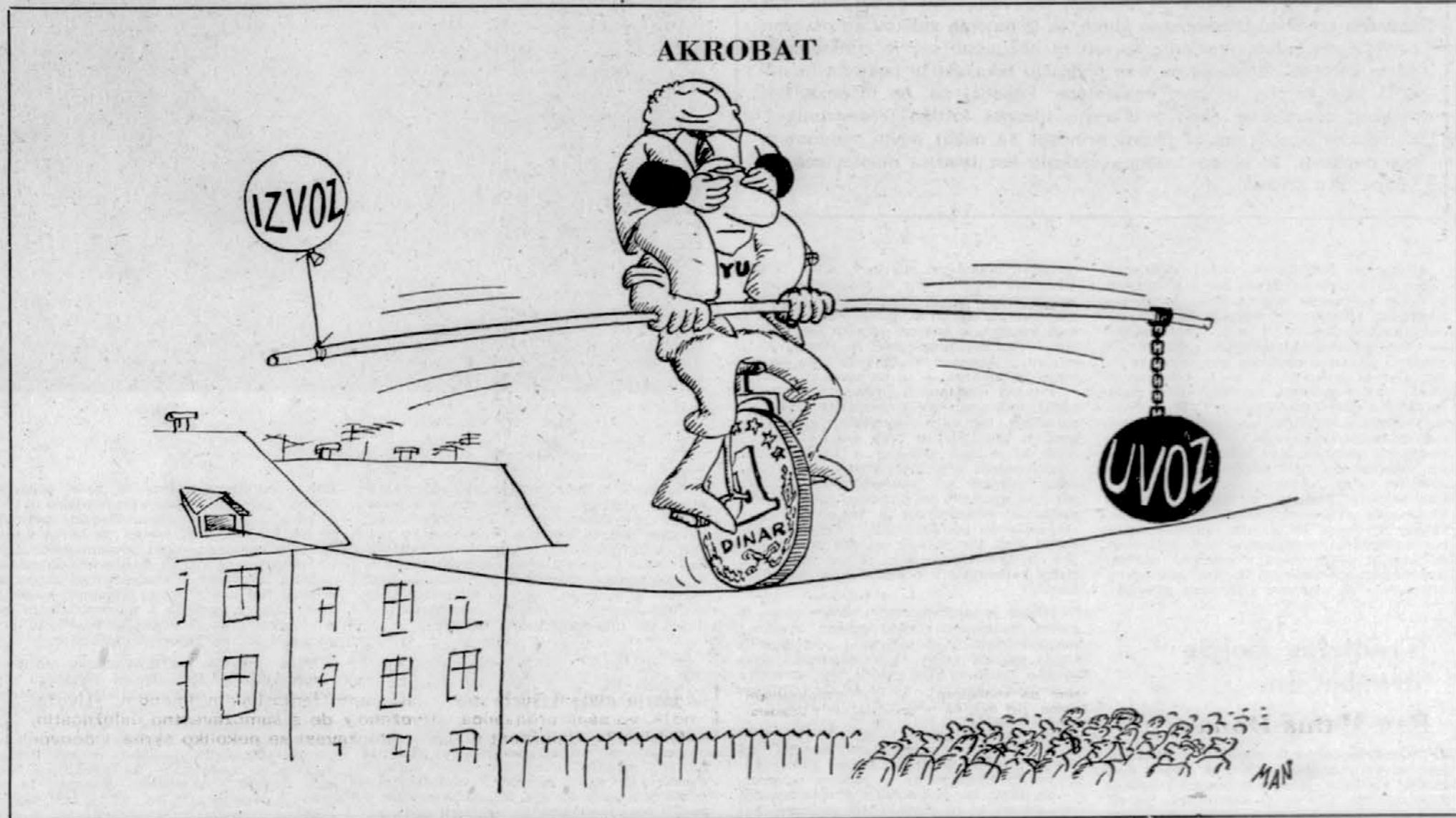
Profesor, ki mu priteče naziv resnega kritika, predlaga tudi rešitve, kako dočeti »revolucionarno-reformistično misel, ki z vrsto modifikacij hoče sedanjo družbo pripeljati do tja, kjer je uresničitev radikalnega projekta spet možna«.

Profesor sicer poudarja, da ima vsaka metoda dobre in slabe strani, a se najbolj opredeljuje za zadnjo. Hkrati pa neki drug

ugleden pisec iz »Praxisa«, Milan Mirić iz Zagreba, med drugim piše o sedanjem trenutku socializma: »Najprej bi morali biti složni o tem, kaj pomeni socializem, potem pa raziskujemo sedanji trenutek... Kaj je socializem danes, sploh ni več tako jasno, kot je bilo pred pol stoletja...«. Danes, ko se o njem govori na vse strani, ko številne države trdijo, da so socialistične, bi v njih težko našli dva človeka, ki bi o socializmu mislila enako.« Mar nam prav to, nadaljuje ta pisec, da je o socializmu mogoče misliti na toliko različnih načinov, ne priča o njegovi duhovni vitalnosti?

Pripadnik nove kulture

»Samo če reka teče proti morju, ostane zvesta svojemu izviru,« je napisal neki

Upravljanje v bankah

Dobiček in tveganje

Ustanovitelje bank je zakon prisilil, da bodo vzorni upravljalci

Bo samouprava le formalna?

Seveda pa je navzlic vsej tako razvejani samoupravi oziroma družbenemu upravljanju mogoče že vnaprej podvomiti v dejanski vpliv, ki ga bodo imeli na sprejemanje bančnih odločitev ustanovitelji in vse druge pravne osebe ter občani, ki bodo imeli v banki svoja sredstva. Pomislek je mogoče konkretno izraziti tudi takole: Ali si pri odločanju izvršilni odbor in kreditni odbor ne bosta prisvajala prevelikih pristojnosti? Ali ne bodo vsi drugi organizmi odigrali pri odločanju le bolj ali manj formalno vlogo?

V odgovor lahko nedvomno zapišemo, da bi oblikovalci interne bančne zakonodaje se tako natančno formalno določili težko preprečili neutemeljeno prisvajanje pristojnosti. Jasno pa je, da do nezaželenega pojava ne bo moglo priti, če bo — ne samo v temeljnih samoupravnih akcijah — ampak tudi pri njihovem izvajanju dovolj poudarjena dolžnost obveščanja o sprejemanju bančnih odločitev. Bržkone bi bilo koristno, če bi bilo potrebno za najpomembnejše bančne odločitve tudi soglasje ustanoviteljev, če bi v praksi zbora banke zaživel ugovor zoper konkretne bančne odločitve in če bi v delokrogu strokovnih služb posebej za cestrali odgovornost za izgube in poslovno neučinkovite naložbe.

Slabo upravljanje bo predrago

Sicer pa bi bilo tudi v primeru, če bi vse to v redu delovalo, še zmeraj mogoče dvomiti, da bodo imeli samoupravno organizirano gospodarstvo in drugi zunanji dejavniki zadosten vpliv na bančne odločitve. Vsi dvomi v učinkovitost bančnega upravljanja pa se naglo razblijajo, ko ugotovimo, da je novi zakon — nič pretirano rečeno — kratko malo prisilil ustanovitelje banke, da bodo pri njenem upravljanju vzorni upravljalci.

Poglejmo in prepričajmo se, da omenjena trditve nikakor ni le fraza! Vsi tisti, ki bodo na spisku ustanoviteljev katerekoli jugoslovanske banke, bodo že zgolj s svojim ustanoviteljstvom prevzeli veliko odgovornost. Se več! S tem, da bo gospodarska organizacija ali kdo drugi postal ustanovi-

telj, bo prevzel nase tudi breme velikega finančnega tveganja. V primeru, ko bi banka zabredla v finančne težave ali pa prisla celo v stečaj, bi morali namreč ob pomnkanju bančnega denarja globoko poseči po svojih sredstvih tudi ustanovitelji banke. Ustanoviteljstvo torej ne prinaša samo pravic, ne pomeni samo mikavne delitve bančnega dobička, ampak lahko zaradi slabega poslovanja banke prinese velike finančne obveznosti.

Te obveznosti je uzakonil izredno radikalno formulirani 23. člen novega zakona o bankah. Po njem odgovarjajo banke za svoje obveznosti z vsemi vanjo združenimi in vloženimi sredstvi. Če pa ta sredstva ne zadostajo za poravnavo obveznosti, ki jih ima banka, potem pa za obveznosti banke z vsemi sredstvi odgovarjajo tudi ustanovitelji banke. Tudi s sredstvi, ki jih organizacije združene dela in drugi ustanovitelji sploh niso združili v banki!

Včasih se bo zatresla roka

Če bi si torej vsebinsko pravkar omenjena člena razlagali nekoliko grobo, bi lahko dejali, da je zakonodajalec z njim prisilil vse ustanovitelje, da se ne bodo »animali samo za svoj delež, ki bi ga utegnili dobiti iz dobička banke, marveč bodo iz strahu, da bodo ob svoj denar, z velikim interesom posegali tudi v upravljanje banke. Tako se ob kakih velikih poslovnih odločitvah — ob glasovanju v bančnem organu — kdaj tudi zatresla roka katerega ustanoviteljevega pooblaščenca.

No, pa s tem nehamajmo, da ne bi ustanoviteljev preveč prestrašili. Raje računajmo, da bo tudi zaradi povečanega interesa za dobro upravljanje v bankah njihov poslovni rezultat pozitiven in se bo torej združevanje sredstev v banki splošno ne samo zaradi obresti, ampak tudi zaradi dobička, ki bo nastal ob dobrem poslovanju banke.

Kako delati bančni dobiček

Po določili, ki so ga v Ljubljanski banki zapisali v osnutek ustanovitvene pogodbe, ne bodo imeli pravice do upravljanja banke in do delitve dobička samo ustanovitelji, pač pa tudi drugi. Ustanovitelji

se bodo dogovorili, da bodo obseg in vrsto omenjenih pravic določili tudi »drugim organizacijam združenega dela, interesnim skupnostim in družbeno političnim skupnostim, ki združujejo sredstva v banki v obliki depozitov ali v drugih oblikah«.

Tako bi torej uresničili načelo, da bi imel vsak, ki s sredstvi in upravljanjem prispeva k ustvarjanju bančnega dobička, poleg obresti pravico tudi do udeležbe na ustvarjenem dohodku.

Na vprašanje, po kakšnih kriterijih deliti dobiček banke, bi za zdaj še ne bilo mogoče konkretno odgovoriti. Jasno pa je, da bodo morali imeti ustanovitelji — prav zaradi svojega večjega tveganja — tudi večje pravice pri delitvi kot drugi komitent. Treba pa se bo odločiti, kako pri delitvi dobička obravnavati denimo tiste gospodarske organizacije, ki imajo v banki depoziranih veliko sredstev; kako spet tiste, ki so bile deležne le velikih bančnih kreditov; kako vrednotiti one, ki ustvarjajo veliko akumulacijo; kako tiste, ki so najpomembnejši izvirniki itd.

Vsega pa ni mogoče prebrskati s enim zborovanjem, kongresom v malem in konferenco. Druga konferenca ZKJ je lahko eden od dogodkov, ena od nadobnosti, ki bo določala mesto na vrhu ZKJ v nekem določenem razvoju. ZDRAVKO ILIČ

Podpisana je smrtna obsodba

Konec koncev pa delitve bančnega dobička niti ni tako neomembna zadeva, čeprav se morda gospodarske organizacije sploh ne bodo pogostokrat odločale, da svoj iz dobička izvirajoč delež vzejejo iz banke. Morda bodo z njim raje povečevale svoje vloge v skladu višaglativ! Bržkone pa bo največji rezultat delitve dobička v tem, da je z njo podpisana smrtna obsodba dosedanjim tako imenovanim anonimnim skladom bank. Prav zaradi mnenja, da si bančni kolektivi s temi skladi neutemeljeno prisvajajo (čeprav tudi v korist širše skupnosti) sredstva, ki jih odčitujejo samoupravnim kolektivom — svojim komitentom — so anonimni skladi tudi prišli v tolikšno nemilost.

Sicer pa je pri tem treba poudariti v dosedanjih razpravah še velikokrat podčrtano misel: Komitent iz gospodarstva se vprašanja o delitvi bančnega dobička niti ne zde tako zelo pomembna. Po pomembnosti so ta vprašanja prav gotovo drugačna. Pri marni pa so tista, kako deliti in plasirati združena sredstva bančnega potenciala, da bi pri tem ne zanemarjali zdrave selekcije projektov in kar najboljše prisluhnil razvojnim potrebam in družbenim konvencijam. FRANCE JERAS

Med novimi knjigami

Nova antologijska praksa

Radoslav Dabo: Novejša hrvaška poezija

Pred kratkim je izšla antologija Novejša hrvaška poezija; zajema 26 avtorjev povojne hrvaške pesniške tvornosti in potemtakem skuša predstaviti le njena reprezentativna imena. Kriterije za izbiro je njen urednik in sestavljalec Radoslav Dabo, sicer profesor za hrvaško in srbsko književnost na ljubljanski pedagoški akademiji, razložil v svoji spremni besedi, v kateri navaja bibliografske in biografske podatke, hkrati pa zarisuje okvir, v katerem idejno in oblikovno živi sodobna oziroma povojna hrvaška poezija.

Vladimir Kavčič:

ONKRAJ
IN ŠE DLJE

Roman Vladimira Kavčiča *Onkraj in še dlje* se po modelu svojega sveta opazno razločuje od nekaterih sodobnih književnih produkcij pri nas. Snovno se navezuje na avtorjevo knjigo *Od tu dalje*, gre pa za tekst, v katerega je pisec postavil resničnosti nekakšne totalitarne oblasti, ki ji posameznik mora brezpogojno služiti se je ji podrejeni. Konkretno, Dimitrija Ustanova ves čas preizkusa, mu zadaja vedno nove in nove naloge, s katerimi junaka razsebeja, mu jemlje identiteto ter ga navaja zgolj na zakone, ki vladajo v Ustanovi, kjer njeni načelniki kujejo nekakšno novo prihodnost. Metode, s katerimi kroji svoje podložnike, seveda spominjajo na stalinške čase, čeprav je ves objektivni svet dovolj spretno postavljen na izmišljeni oder: prizorišče je potemtakem lahko kjerkoli, nanj pa naj bi opozarjali nekateri simboli sodobne dehumanizirane civilizacije. Kaže, da je tedaj pravilna misel, ki je zapisana na notranjo stran platnice, da nas svet v tem romanu vzebe in da se mu upramoče. Zares, Dimitrij, Znan in njune sosesbe z vsem groteskim dogajanjem vred so travma, mora in kar je še grozljivega in mučnega, vendar se njihova trajnost, neposredna navzočnost večkrat omejuje le na čas branja. Nato se marsikaj zazdi bolj ali manj znano in neobvezno, najbrž zato, ker je pisec natančno, tako rekoč klasično pretehtal svoje pisanje, pri katerem je zunanje in notranje dogajanje bolj ali manj uravnovešeno, preverjeno, nepreklicno... ker mu nadzoruje človek, ki pa — in tu je paradoks — v Kavčičevem tekstu nima več nadzora nad svetom. Priznati pa je treba, da je Kavčičev svet, kot se kaže ob tem romanu, v sebi skladen in začetek. Zadoščen zato, ker pisatelj natančno zna izločiti Ustanovo, kar je v njej nehumano, ter se ji na podlagi tega spoznanja zanesljivo upreči že s tem, da neumiljeno kaže na propad, denimo, Dimitrija, Zana, se pravi s tem, da piše, s čimer svet znova ureja. Ravno ob tem pa se vzbujajo nekateri pomisleki, vprašanje namreč, če je upor zares lahko totalen, ne da bi se nanašal na pisanje samo, torej na vse sterilne skušnje, ki so nakopičene v besedah, besednih zvezah in sami tradicionalni pripovedni formi. Skratka, upor tak te vrste v tej knjigi ni, kar je nemara tisti vzrok, da vsebina *Onkraj in še dlje* ni tako daleč čez platnice, kot bi to lahko zaradi svojega angažmana in nekaterih uspešnih grotesknih zapletov. Knjiga je izšla pri Mladinski knjižnici, opremil jo je Andrej Habič, cena 49 din.

J. H.

Korak v „semitski prostor“

Uri Avnery: Izrael brez sionistov

Jeseni leta 1969 so bile v Izraelu volitve. Iz hudomušnosti sem v neki izraelski družbi dejal, da bom glasoval za Uri Avneryja. Vedel sem namreč, da je Avnery za sodelovanje z Arabci. V izraelski družbi Uri Avnery velja kot enfant terrible; piše v svoj časopis, ki je na pol posvečen politiki, na pol erotiki. Tedaj je bil poslanec v izraelskem parlamentu, edini iz svoje stranke. Na volitvah leta 1969 je njegova stranka zbrala še toliko dodatnih glasov, da se mu je v parlamentu pridružil še en poslanec. Sedaj, pravijo, je stranka razpadla na dva dela. Ena stranka vodi Uri Avnery, drugo pa njegov dosedanj sodelavec.

V Izraelu so taki pojavi individualizma zelo pogosti, in to ne samo v političnem življenju. Verjetno so izraz posebnega židovskega temperamenta, pri čemer pa je temeljna skupnost interesov tako in tako predpostavljena. Torej, kot pravi židovski pregovor: dva žida, tri stranke.

Taka je tudi knjiga Uri Avneryja: *„Izrael brez sionistov“*. Naslov in nekateri odstavi v knjigi so preračunani, da bi šokirali. Toda to ni knjiga izraelskega kvislinga. Nasprotno, Pravi del knjige je posvečen kratkemu zgodovinskemu prikazu sionizma in nastanku Izraela. Zanimiv je tudi avtorjevografski moment na samem začetku knjige. Oče Urija Avneryja je bil bankir v Nemčiji. Že leta 1933 se je priselil v Palestino. Zaradi tega so ga sorodniki in znanci imeli za čudaka. Nobenemu izmed teh sorodnikov in znancev se kasneje ni resil iz koncentracijskega taborišča. Uri sam je bil kot mladenič precej muhast, toda ko je leta 1947 izbruhnila vojna, je bil član elitnih oddelkov Hagane, židovske vojske. Takoj po vojni je skupaj s tovariši kupil časopis *Haolam Haze* in začel propagira-

ti svoje ideje. Poglavitne njegove misli so, da se Izrael mora integrirati v semitski prostor, da mora nehati s svojo politiko arogantnosti do Arabcev, oziroma da mora nehati s svojo politiko nepolitike, politiko ignoriranja Arabcev. Avnery razvija tezo, da mora iz Izraela in ostankov arabskega Palestini nastati skupna federativna država. To bi bil, po Avneryjevem mnenju, prvi korak k integraciji Izraela v semitski prostor, ki je nujen ne samo zaradi geografskega položaja Izraela, temveč predvsem iz čustvenih razlogov, ki jih narekujejo skupni izvor jezika in skupno kulturno ozadje Židov in Arabcev.

Po Avneryjevem mnenju je Izrael vse preveč tuje telo na Bliznjem vzhodu. Toda za Jugoslavo je Avneryjeva teza le odkrivanje Amerike. Avnery ne pozna ali pa ne omenja dejstva, da je do istega sklepa prišla jugoslovanska delegacija v posebni komisiji Združenih narodov za Palestino (Unscop) leta 1947. Žal je večina v komisiji predlagala delitev Palestine in s tem pripomnila k ustvarjanju tega, kar Avnery imenuje začarani krog vojne in sovraštva

vička, Antuna Soljana do nekaterih najmlajših, seveda le kot ena izmed plasti njihovega doživljajskega sveta, ki ga je v temeljih načel Slavko Mihalj.

Miselne in izrazne podobnosti ter nasprotja

Od tu pa je verjetno le korak do poezije Dubravka Horvatića, ki je nekatera podobna izhodišča rasvil in radikaliziral. Horvatić, ki velja za osrednjega predstavnika »razlagovske generacije«, je smisel oziroma svojo življenjsko nalogo v pripodobi izrazil kot »grade«, ki ga je treba zavzeti: »...Zdaj naskakujemo mi, še zeleni, zapustili so nam skupno nalogo, da na glavnem stolpu razvijemo zastavo, naskakujemo z očmi, zalitimi s krvjo, naši oklepi so zarjaveli od znojia, naskakujemo v pripekli in mrazu, a zidovja stojijo mogočna in trdna, zidovja stojijo kakor že pred tisoč leti. Udargamo, a vsak od nas v sruči kolner je onkraj sten sploh građa (iz roda v rod). Ta skepsa pa je bržkone tisti trenutek, iz katerega nastajajo vse sodobne absurde, nihilistične in podobne reakcije.

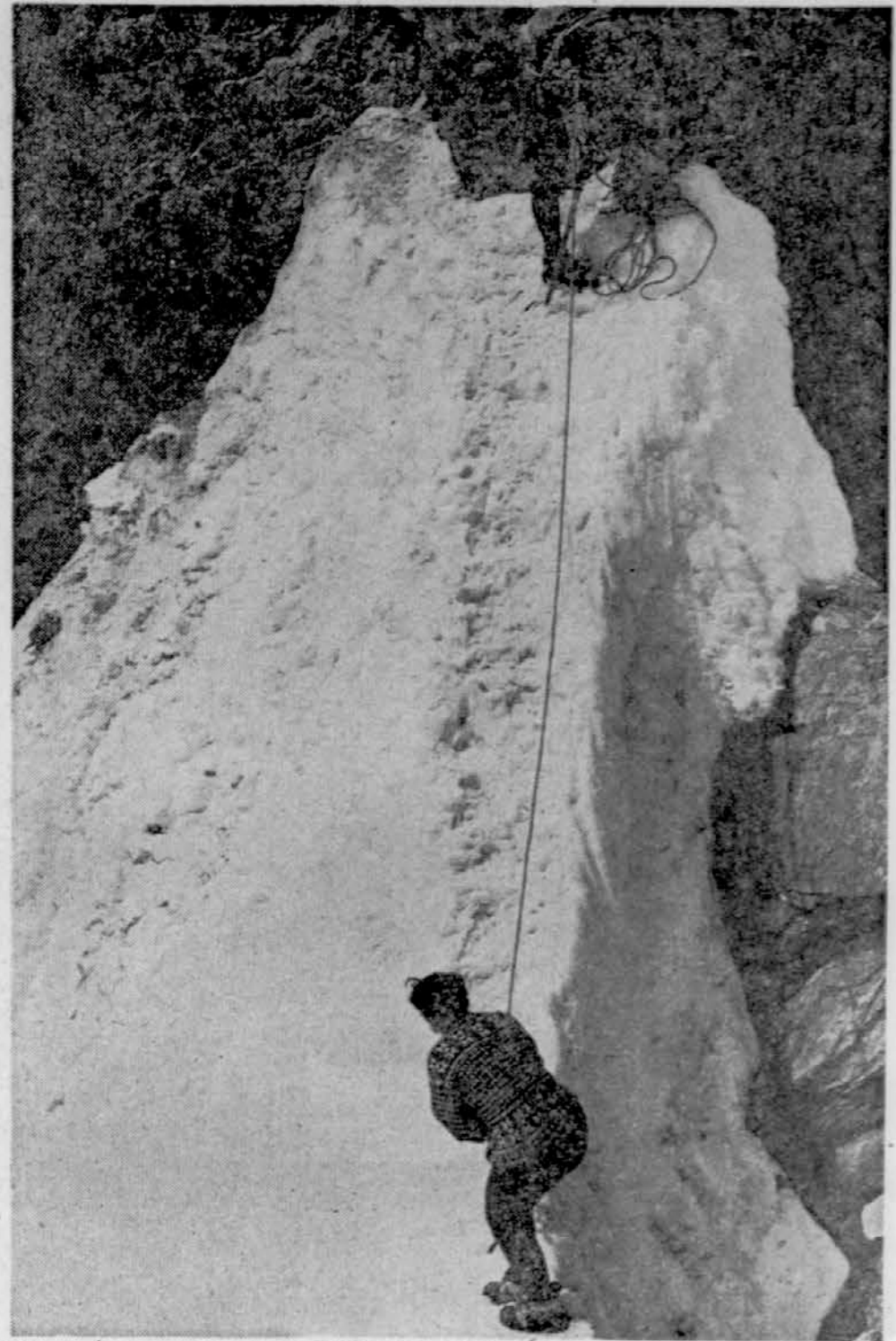
Takšen bi morda lahko bil idejni, nazorski lok novejša hrvaška poezija, kakor je seveda pričujoča v tej antologiji in kakor jo je zaradi antologijske zamejenosti tu mogoče podati le v najslovesnejšem obrisu. Po drugi strani to, razumljivo, ne pomeni, da se predstavljena pesniška tvornost ne nehalno približuje samo hotenju po izražanju misli ali doživljenju, podobnim tem značilnostim; razumljivo je tudi, da neke mere dokazuje, da sam pesniški izraz, za katerega je moči zapisati, da v vrsti pri merov ni le klasično moderen, preverljiv komunikativen, temveč skuša svojo funkcijo izbrati tudi v možnosti samega jezikovnega gradiva. Govoriti bi torej bilo treba o jeziku te poezije. Jezikovna razsežnost se v novi luči kaže pri najzanimivejšem predstavniku »krugovske generacije«

Slavku Mihaljicu; pri bratih Slavko in Miroslav Madžer se razodeva kot intenzivirana čutnost dojemanja, medtem ko je v pesmih Ivana Slamniga evidentno previdno razkrojevanje sintaktičnih form, da seveda ne omenjamo besedil Josipa Severja, ki jasno registrira nove, optične oblike jezikovne konstrukcije. Ves ta jezikovni premik kaže na percipiranje modernega, urbanejšega sveta, katerega poglavitna, najboljza značilnost je morebiti v bleščavi, vibrirajoči, formalizirani dimenziji industrijske do be — kot nasprotje ali dopolnilo nekdanjih umirjenih, blagih podob agrikulture. Toda ta premik je kajpada jezikovna značilnost vse sodobne poezije.

Kar je še mogoče reči o tej antologiji, je okoliščina, da kot celota ne prinaša ekstremnih primerov idejne in izrazno-jezikovne narave. V sami živi praksi nekateri takšni primeri bržčas živijo, toda urednik jih je iz razlogov, ki smo jih navedli na začetku, zavestno odklonil: v tem je nemara zamisel te antologije »sprezeka«, čeprav je sama po sebi sestavljena premišljeno, saj je iz nje moči posesti miselne in izrazne podobnosti ter nasprotja novejša hrvaška poezija, nasprotja in podobnosti, pogojene seveda z njeno enotnostjo, iz katere rastejo. V idejnem smislu, ki ga na prvi pogled ponekod bolj ali manj jasno označuje človekova nemoč pa hkrati vztrajanje, je zbirko dovolj nazorno sklenil najmlajši Goran Babić, ki je v Malem spranu dejal: »Pod vsemi zastavami smo poraženi, a spet se tabor gradi in kuje orožje.« To je misel, podobna volji pisatelja Slobodana Novaka, ki je nekje zapisal, da je strelba dalje mislit.

Antologija je izšla pri Državni založbi, posamezne avtorje so prevedli Veno Taufer, Franci Zagorčič, Saša Vegri in Ivan Minatti. Knjiga je potemtakem v svoji okroženosti zanimiva za slovenskega bralca, zlasti za tistega, ki se intenzivneje ukvarja z literarno produkcijo, ki ne sega samo do Kolpe; v tem smislu nima le afirmativnega umetniškega, ampak navsezadnje tudi kulturno-politični pomen.

JOZE HORVAT

OSKAR DOLENC: NAVEZA

Sociološko delo

O političnih strankah

Ob hrestomatiji Stjepana Puliševića

od Marxa, Engelsa in Lenina do tistih, ki jih sicer teže zasledimo, kot na primer tekste Trockega in Buharina.

Izbrana besedila posameznih avtorjev

Puliševićeva hrestomatija tako ne pada v prazen prostor in ne orje leđine. Uvodna avtorjeva študija, obsegajoča 60 strani, obravnava tematska poglavja o moči in značaju političnih strank ter o njihovem razrednem značaju, ocenjuje politične stranke kot dejavniki demokracije in avtokracije, obravnava privržence, članstvo ter notranjo organizacijo političnih strank ter končno še strankarske sisteme in ideologijo strank. V takšna naslovna poglavja so zajeti tudi izbrani teksti posameznih avtorjev, ki jih je skupno 29 in so nekateri med njimi zastopani z večimi razpravami. Med jugoslovanskimi avtorji so E. Kardelj, B. Žihari, R. Smiljković, D. Gjukanović, M. Pečuljić in tudi St. Jovanović, med tujimi pa med drugimi M. Ostrogorski, M. Weber, R. Michels, G. Lukacs, J. Blondel in L. Magri.

Zapleteno in razvejano problematiko političnih strank seveda ni mogoče obdelati v kraji študiji. Zato je treba vsebinska zgoščena avtorjeva poglavja v študiji na začetku hrestomatije pojmovati kot uvod v boljše razumevanje tekstov posameznih avtorjev. Ti s svojimi pogledi na posamezne razsežnosti strank pričajo, kako različno se je mogoče lotevati take pojave, ki je danes tako globoko vsajen v sodobni svet, tako da politike sploh ni moči razumeti brez analize političnih strank. Podobna je, da je bil avtor v svoji študiji najbolj dogmaten tam, kjer obravnava razmerje političnih strank ter pri analizi strankarskega birokratizma in elitizma, ki danes pušča zelo malo prostora za neposredno politično aktivnost samih državljanov. Osredotočanje moči in pravic odločanja v najvišjih strankah ravnih ter v zvezi s tem dosikrat oligarhične metode delovanja čestokrat pomembno opredeljuje politične stranke. Problema političnih strank v kapitalistični družbi se ne bi mogli lotevati z zanemarjanjem vzporedne analize sodobnega parlamentarizma in raziskave mehanizmov oblikovanja javnega menja. Kaže, da je Puliševićovo delo to zahtevno prebrilo. Potrebno pozornost pa je pisec posvetil odnosu med politično stranko in razredom, izhajajoč iz marksističnih izhodišč, ki odklanjajo nadzredni ali brezrazredni značaj političnih strank. Obenem pa je Pulišević uspešno potrdil tezo, da politične stranke niso neposredni izraz in mehanizmi proizvod razredne delitve in da se razredno poreklo politične stranke ne pokriva vedno z njeno aktualno razredno vsebino, ter da imamo tako opravi s pojavi razrednega mozaika političnih strank. Sodimo, da je hrestomatija, v korist, ker je avtor, ne da bi zašel v tvegano raztresanje podrobnosti, obdelal tudi funkcionalne zveze, ki izvirajo iz notranje strankne strukture med vodstvenimi elitami ter članji in simpatizerji. Tako je pokazal kdo pravzaprav vodi sodobne politične stranke ter kakšno vrednost imajo trditve o njihovem demokracičnem značaju.

Doslej še malo knjig

Prva sociološka dela, ki so obravnavala sodobne politične stranke — omenimo naj v zvezi s tem M. Ostrogorskega *Demokracija in organizacija političnih strank* v ZDA in Veliki Britaniji ter R. Michelsa *O sociologiji političnih strank* v sodobni demokraciji — so izšla šele v začetku tega stoletja. To pa pomeni, da so izšla več kot stoletja za tem, ko so se v Evropi, posebej še v Angliji oblikovale institucije, stranke v sodobnem smislu. Petdeset let po klasičnem političnem stranku M. Ostrogorskemu pa je izšlo delo francoskega politologa M. Duvergerja *Politične stranke*, ki skupaj z delom R. T. Mc Kenzieja — njegova knjiga *Britanske politične stranke* obravnava porazdelitev moči znotraj britanskih strank — predstavlja izjemno pomembna teksta o političnih strankah.

Problema političnih strank smo se Slovenci dotikali že zgodaj. Naj v zvezi s tem omenimo deli — pisani sta seveda v svojstvenih idejnih izhodiščih — Lj. Furjančica O najvažnejših političnih in socialnih strankah in strujah, ki je izšlo leta 1912 v zbirki Ljudske knjižnice v Celju, ter knjigo A. Ogrisa *Politične stranke*, ki je pisana s teoretičnimi ambicijami in je izšla med obema vojnama (leta 1926). Sodobna jugoslovanska sociologija in politologija je politične stranke obravnavala v številnih razpravah in študijah, se zlasti pa v univerzitetnih učbenikih obse sociologije. Posebno pozornost so si služila dve v letu 1966 izšli deli, in sicer R. Lukića *Knjiga Politične stranke*, ki sta ga pripravila Lj. Tadić ter T. Indjić. Ta zbornik nam poleg uvoda in komentarjev predstavlja dela teoretičkov proletarske partije

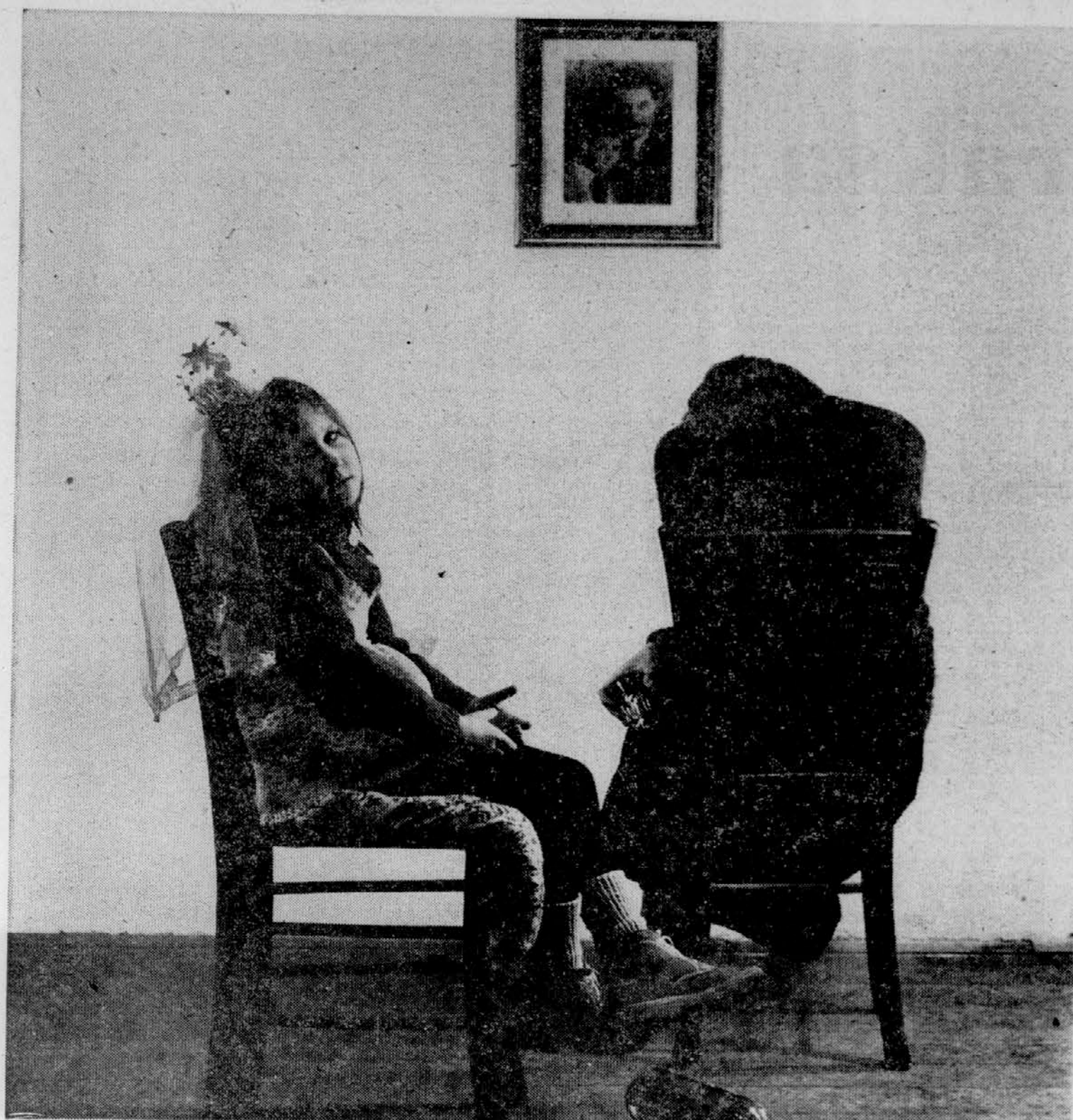
Ali se bo posrečilo zankati prerokbe?

Ne glede na to, ali mu je všeč ali ne in in tudi če se zaklinja, da se ga »politika ne tiče«, je sodobni človek našega planeta, hoče ali ne hoče, s številnimi nitmi tako ali drugače zapreden v odločitve političnih strank. Zato je pomembno — in tudi v tem smislu je Puliševićovo delo koristno — spoznati pravo naravo političnih institucij, saj v svetu politike mnoge na videz absolutne resnice končno vendarle pokažejo svojo mitično naravo. Jugoslovanska družba se je z uveljavitvijo samoupravljanja, te antitehno-kratske družbene alternative, podala tudi na zahtevano pot preoblikovanja Komunistične partije Jugoslavije kot politične stranke v Zvezo komunistov kot prvenstveno idejno politično silo. Ni nepomembno, kako bo Zveza komunistov, ki je vpeljala samoupravljanje, delovala v globalni jugoslovanski družbi in kako bo sama v sebi bila bolj proči oktroiranju partijskih odločitev in proti vsem birokratskim spravenostim. Svet danes v precejšnji meri opredeljuje monopolariziranje političnih odločitev v rokah v bistvu malo elastične politične elite, take odločitve pa pogosto hinavsko prikriva zgolj videz široke demokratičnosti. V mnogih političnih sistemih je partijska kariera eden izmed bistvenih načinov družbene uveljavitve. Na eni strani se srečujemo s pluralizmom političnih strank, ki kljub drugačnim razglajevanjem le stiska zakriva manipuliranje z ljudmi, na drugi strani pa s partijskim »monolitizmom«, z zračanjem partije z državo, s pojmovanjem partije kot nemotljivega učitelja, ki ima vedno prav. Ali bo Zvezi komunistov Jugoslavije s preseganjem strankarskega značaja delovanja in s prvenstveno uveljavitvijo njene idejno politične vloge uspelo zankati prerokbe tistih, ki menijo, da je svet politično usodno utet in da se lahko zgodi le v dve skrajnosti: v strankarski pluralizem ali pa v klasični enopartijski sistem?

Naj na koncu omenimo, da smo v zadnjem obdobju tudi v Sloveniji prišli do nekaterih teoretičnih posploševanj, naslonjenih na znanstveno izbrano in obdelano gradivo o vlogi političnih strank še posebej pa o vlogi organiziranih subjektivnih sil naše družbe, predvsem ZKJ in SZDL, Slovenskega sociologija in politologija tako v tem pogledu nista bosi, o čemer pričajo med drugim tudi prispevki B. Žiharija, G. Kušerja, S. Podmenika, A. Bibića, S. Kranjca in drugih. Tako je mogoče Puliševićovo hrestomatijo pojmovati tudi kot izvir in poziv na delo slovenskim sociologom in politologom, ki bi, izhajajoč iz marksistične analize — ta seveda ne bi mogla biti podrejena ciljem politične apologetike — v zaokroženem delu obdelali problematiko političnih strank ter vlogo ZKJ in SZDL v našem političnem sistemu.

BOSTJAN MARKIČ

Izrael brez sionistov je izdalo ZGP Delo, stane pa 14 dinarjev. JERNEJ VILFAN

JENDO ŠTOVIČEK: HREPENENJE

Vzgoja in naš čas

Šola in prestopništvo mladine

Podaljšano in celodnevno bivanje v šoli pomaga preprečevati, da mladoletnik ne zaide na stransko pot

Spoznanje, da je bolezen bolj učinkovito preprečevati kot pa jo zdraviti, je bilo ponovno potrjeno na jugoslovanskem posvetovanju pravnikov, psihologov, pedagogov in socialnih delavcev na Zlatiboru. Ko so razpravljali o preprečevanju mladoletnega prestopništva, so se zavzeli za takojšnjo preventivno dejavnost, čim se pojavijo znaki delikventnosti pri mladini. Pri tem ima pomembno vlogo, med drugimi ukrepi v šoli in v družini, zlasti podaljšano in celodnevno bivanje, ki ga postopoma uvajamo v našo osnovno šolo.

Čin lahko šola do neke mere izenačuje različne delovne in življenjske razmere učencev v enotni obvezni šoli. Kaj pa to pomeni v smislu prispevka k zmanjševanju socialne diferenciacije v šoli, ni treba posebej dokazovati. Pri tem pa je treba pripomniti, da je celodnevno bivanje učencev kadrovske, organizacijske in gmojnne bolj zahtevna oblika kakor astara šolae.

Možnost za bolj organiziran vzgojni proces

Vzgojni rezultatov v ožjem pomenu, ki so bili doseženi med učnimi urami in v prostem času v oddelkih podaljšane bivanja, ne moremo izmeriti in jih številčno prikazati, saj se nedvomno izražajo med drugimi tudi v doseženih učnih uspehih učencev, kar pomeni podlago v boju proti delikvenciji otrok in mladine. Vzgojitelji, ki so delali v oddelkih podaljšane bivanja in v eksperimentalnih oddelkih celodnevnega bivanja so ugotovili, da ta sistem daje boljše možnosti za intenzivno socialno, moralno in delovno vzgojo otrok.

V vzgojnem režimu na šoli s podaljšanim in celodnevno bivanjem se izoblikujejo pri učencih pomembne navade koristnega izkoriščanja prostega časa. Dejavnosti v organiziranem prostem času širše oblikujejo otroka in mu omogočajo, da bolje razvija svoje interese in nagnjenja. Skupne zaposlitve, igre, medsebojna pomoč — vse to oblikuje učence in resnično se razvija kolektiv.

Podaljšano in celodnevno bivanje omogoča učitelju, da posveti več pozornosti in individualne skrbi tudi tistim učencem, ki iz različnih razlogov zaostajajo za povprečjem in se počasneje razvijajo. To velja tako za učni napredek učencev, kakor tudi, to se posebej poudarjamo, za vzgojno preventivno pedagoške ukrepe pri tistih posameznih učencih, ki so kakorkoli osebnostno ali vedenjsko moteni.

Ne samo pri pouku in pri oblikovanju prostega časa, tudi v celotni organizaciji podaljšane ali celodnevnega bivanja je zelo velika možnost za bolj organiziran vzgojni proces, ki je v tradicionalni šoli precej zapostavljen. Tako nudi podaljšano in celodnevno bivanje zelo dobre možnosti za načrtno preventivno vzgojno dejavnost šole v povezavi z družinsko vzgojo. Mislim, da bi lahko glede preprečevanja mladoletnega prestopništva še veliko bolj izkoristili potencialne možnosti, ki jih daje ta način življenja učencev v šoli.

Trdno sem prepričan, da brez izrednih naporov za nadaljnji razmah podaljšane oziroma celodnevnega bivanja v prihodnje ne bomo mogli dosegati bistveno boljših rezultatov vzgoje in izobraževanja v obvezni šoli, kot jih imamo sedaj. Zato je treba naš osnovnošolski sistem izgrajevati med drugim zlasti tudi v to smer. To pa seveda zahteva nove investicije v šolski prostor in v pedagoške kadre, sicer bodo predvidevale lepe zamisli v našem srednjeročnem in dolgoročnem načrtu nastale samo v načrtih in le na papirju.

Mag. ROMAN OBERLINTNER

Pomoč bi potrebovala četrтина vseh šolarjev

Razen drugih ukrepov, ki jih moramo storiti za zmanjšanje osipa učencev, ima posebno mesto tudi podaljšano in celodnevno bivanje učencev v obvezni šoli. Razen tega pa nudi ta razširjena dejavnost šole tudi zelo dobre možnosti za preprečevanje mladoletne delikvence.

Družinske vzgoje ne moremo z ničemer polno nadomestiti, toda učencem in staršem lahko na različne načine pomagamo. Poudariti je treba, da ni naš namen, zredicirati družinske vzgoje na ta način, da bi učenci vse bolj ostajali v šoli in da bi šola prevzemala vse več dolžnosti doma. Ne gre torej za to, da bi hoteli do kraja podpreti družinsko vzgojo, temveč želimo družini pomagati pri vzgoji otrok s podaljšanim in celodnevno bivanjem v šoli.

Od leta 1964 naprej se v Sloveniji postopno uveljavlja podaljšano bivanje učencev v osnovni šoli. V letošnjem šolskem letu je vključeno v to razširjeno dejavnost naših osnovnih šol približno 7 odstotkov

vseh učencev osnovnih šol. Čeprav ta proces napreduje, je vendarle daleč pod našimi potrebami in končno tudi pod slovenskimi materialnimi možnostmi.

Ker ima v Sloveniji 30 odstotkov učencev zaposleno tudi mater, bi potrebovala četrтина vseh učencev v osnovni šoli tako ali drugače obliko podaljšane bivanja! Menimo, da bi do konca leta 1975 lahko vključili v podaljšano bivanje na šolah največ do 15 odstotkov učencev glede na šolski prostor, pedagoški kader in finančna sredstva.

Zelo dobri sadovi

V Sloveniji smo spremljali učne uspehe učencev v podaljšanem bivanju od šolskega leta 1964 do 1971. Ti podatki nazorno kažejo, da so učenci v podaljšanem bivanju zboljšali svoj učni uspeh povprečno za 20 odstotkov do 30 odstotkov. Tolk učencev je bil uspešno izdelalo razreda, če ne bi bili vključeni v oddelke podaljšane bivanja. Učiteljski zbori so ugotovili, da tu di slabši učenci postopoma popravijo neza-dovolj učni uspeh, če delajo pod vodstvom vzgojitelja. Primerjava učnih uspehov učencev v podaljšanem bivanju in drugih učencev je pokazala, da so v večini učenci v podaljšanem bivanju dosegli boljši uspeh kot drugi učenci, čeprav je bilo prav tu zelo veliko slabih učencev, ki sprva niso imeli razvitih potrebnih delovnih navad. Čeprav se je podaljšano bivanje v naših šolah zelo uveljavilo in počasi razvijalo, čeprav so bili marsikje objektivni pogoji dokaj slabi, čeprav je bila še vrsta pomanjkljivosti pri organizaciji in oblikah vzgojnega dela, čeprav vzgojno osebo še ni bilo dovolj pripravljen za take dele, so bili doseženi razmeroma zelo dobri učni rezultati.

Tudi raziskava pedagoškega inštituta v Ljubljani je pokazala, da kljub temu, da so imeli učenci proučevalne skupine v oddelku celodnevnega bivanja bistveno slabše miljejske pogoje, niso dosegli slabšega učnega uspeha kakor njihovi vrstniki v sporedni skupini, ki so imeli sicer doma do kaj boljše možnosti za delo in razvoj. Ob povprečnih gmojnih razmerah in ob veljavnem učnem načrtu so bili doseženi v oddelkih s celodnevno bivanjem zelo dobri izobrazbeni rezultati. Učni uspeh učencev je bil nekoliko — v nekaterih razredih kar precej — boljši od splošnega učnega uspeha, ki so ga dosegli učenci enakih razredov v osnovnih šolah v SR Sloveniji.

Šoli s celodnevno bivanjem učencev se je posrečilo dokaj nevtiralizirati slabše možnosti za razvoj učencev v družinah glede vpliva na učni uspeh v šoli. Na ta na-

Organizacijski problem

Kakšna je naša občinska uprava?

Tisti, ki stvarno ni kontroliran, tudi ni nikomur odgovoren

Čim postane družba ekonomsko relativno razvita, postane organizacijsko zelo zapletena, zato ni čudno, da v družbah, ki so ekonomsko zelo razvite, zaposlenost v terciarnem sektorju absolutno in relativno raste hitreje kot v sekundarnem sektorju — t. j. v industriji. V ZDA je v terciarnem sektorju zaposleno že več kot 50 odst. aktivnega prebivalstva. V Sloveniji je zaposleno v terciarnem sektorju 24% aktivnega prebivalstva, glede na stopnjo ekonomskega razvoja pa bi morali že danes imeti okoli 33% zaposlenih. Obstaja velika verjetnost, da nezažadno razvit in relativno slabo organiziran terciarni sektor ovira hitrejši razvoj sekundarnega sektorja, t. j. industrije.

V terciarni sektor sodi tudi občinska uprava. Za družbe, ki so ekonomsko razvite in organizacijsko zapletene, je značilno, da moč vlad in raznih upravnih organov raste hitreje kot moč parlamentov in volilnih teles. Ta nevarnost je tudi pri nas. Proti njej pa se na nivoju občine ne moremo boriti tako, da bi zmanjševali vlogo občinske uprave. Ne glede na dejstvo, da občinska uprava izvaja politiko občinske skupščine, je v tem izvajanju relativno samostojna.

Vprašanje: »Ali mi lahko poveste, kdo je v občini odgovoren za to zadevo?«
Odgovor: »Ne vem, zato se tudi nimava več kaj zgovarjati.«

Načelnik je začel nadaljevati s svojim delom, s čimer je zelo jasno dal vedeti, da se resnično nima več kaj zgovarjati. Zgornja primera kaže na način poslovanja in odnose, ki bi jih težko srečali v civiliziranih državah. Težavno je vedeti, v koliki meri gornja dva primera označujeta obični stil dela naše javne uprave. Vendar, če bi bil prepričan, da sta povsem izjemna, jih tukaj ne bi navedel.

Kratki stiki

Uspešnost občine je odvisna od razvitenosti in funkcionalnosti učinkovitosti njene celotne infrastrukture. Pri uspešnem funkcioniranju infrastrukture je nujno potrebna koordinativna funkcija. To funkcijo mora v veliki meri opravljati občinska uprava. Vemo pa, da ima tisti, ki v družbi in organizaciji opravlja koordinativne funkcije, veliko moč. Pri tem ne gre za to, da mu moč zmanjšamo, ker potem ne bo mogel uspešno delati. Toda tistega, ki ima moč, mora vedno nekdo kontrolirati, ki ima tudi moč. Kontrola ni nuja samo zaradi vzdrževanja demokratičnih odnosov, temveč tudi zaradi učinkovitosti dela. Tisti, ki stvarno ni kontroliran, tudi ni nikomur odgovoren, ne glede, kako so odnosi formalno postavljeni.

V odnosih med občinsko upravo na eni strani in občinsko skupščino, njenimi svetili, krajevnimi skupnostmi in občani na drugi strani nastajajo kratki stiki. Tako občani, ki iščejo na občini kakor storitev, nikoli dobro ne vedo, kdo v resnici jim bo to storitev dal: ali so to samoupravni organi ali uprava. Iz izkušnje vemo, da samoupravni organi marsikaj sprejmejo, kar uprava sploh ne izpelje. Svet za urbanizem in skupščina na primer sprejmeta zaizdatni načrt, uprava dale gradbena dovoljenja, polti, ki so predvidene v zaizdatnem načrtu, pa niti ne zgradi. Predstavnik občinske uprave pa graditeljem svetuje, naj se zgradi svoje lastne poti, kjer si pač morejo. Ta primer kaže na izrazito nefunkcionalno razmerje med upravo in skupščino.

Občinska skupščina in njena uprava imata ogromno funkcij in številno teh funkcij se z ekonomsko razvitenostjo in decentralizacijo večja. Vprašanje je, če občinska uprava tako, kot je danes organizirana, te funkcije lahko uspešno opravlja.

Anketa ne bi bila odveč

Zal nimamo empiričnih in primerjalnih studij, ki bi nam statistično pokazale stopnjo učinkovitosti naših občinskih uprav. Koristno bi bilo, da bi ugotovili, koliko časa potrebujejo naše občinske uprave, da rešijo določeno nalogo ali nudijo določeno storitev, in koliko časa potrebujejo za isto delo upravne službe drugod po svetu. Koristno bi bilo tudi vprašati z anketo o javnem mnenju občane, kaj mislijo o občinski upravi.

Toda čeprav nimamo zanesljivih podatkov o učinkovitosti naše občinske uprave, si upam na podlagi lastnih izkušenj, opazovanja in priporočevanja trditi, da je naša občinska uprava neazurna, počasna, ne-sodobno organizirana, nizko učinkovita in ponekod naravnost abakantska. Dejstvo je, da ni kos nalogam, ki stojijo pred njo, in da se bo to nerazmerje med nalogami in njenimi sposobnostmi, da jih reši, še bolj povečalo, če bo tako organizirana, kot je danes.

Pogovor, ki bi sodil v učbenik

Da občinska uprava ne sledi zahtevam časa, je najbolj vidno na področju urbanizma in gradbene dejavnosti. Naj navedem dva primera. Naš znani ekonomist dr. Branko Horvat — kot je bilo omenjeno v »Politiki« — je moral več kot tridesetkrat na občino, ko je zidal hišo. Na koncu je resignirano ugotovil, da je edini način, kako dobiti od občinske uprave iskano storitev, da nekoga podkupijo.

Jaz sem bil več kot tridesetkrat pri raznih občinskih upravnih urah in eni izmed ljubljanskih občin in sem jih spraševal, kdaj bodo naredili pota za zaizdatno območje, za katerega je občinska skupščina že pred dvema letoma sprejela zaizdatni načrt. Po več kot tridesetih obiskih in urgencah sem imel takle pogovor z načelnikom oddelka za družbene službe in splošne zadeve in ga tukaj v povzetku navajam, ker bi sodil v učbenik za javno upravo.

Vprašanje: »Tovariš načelnik, ker vem, da je v vaših rokah postopek za ureditev poti za zaizdatno območje, za katerega je občinska skupščina sprejela načrt pred dve ma letoma, ali mi lahko poveste, kdaj bo do naredenja pot?«
Odgovor: »Ne vem.«

Vprašanje: »Ali mi lahko okvirno poveste, ali bo to v šestih mesecih ali šestih letih?«

Odgovor: »Ne vem, kajti jaz rešim spis, ko pride na mojo mizo.«
Vprašanje: »Ali mi lahko poveste, kdaj je tisti, ki vam je dolžan poslati spis, ker bi se obrnil nanj?«

Odgovor: »Ne vem, ker nisem zadolžen za koordinacijske funkcije.«

Uprava, ki nikoli ne more propasti

Zanimivo bi bilo ugotoviti, koliko časa in energij izdajamo v prazno zaradi neazurnosti in nizke učinkovitosti naših občinskih uprav. Družba, ki izdajava veliko energije v prazno, daje sicer videz velike dinamike, toda ta dinamika je v nesorazmerju z rezultati. Naj tukaj še enkrat spomnim — to, kar je bilo v jugoslovanskih državnih listih že objavljeno — da so v višini nacionalnega dohodka na prebivalca v Evropi za nami samo še Turčija, Portugalska in Allanija. V rasti družbenega proizvoda pa smo padli pod svetovno povprečje. Pred leti pa smo sodili med države z najvišjo rastjo družbenega proizvoda. Verjetno organizacijsko nismo več kos kompleksnosti družbe, v kateri smo se znašli.

Industrijska delovna organizacija ima v svojem delovanju katalizo o stopnji svoje uspešnosti. Če ne more prodajati in ustvarjati dohodka, mora propasti. Tržniše pravi, stavlja izredno močno kontrolno funkcijo v njenem delovanju. Raziskave in statistični podatki nam kažejo, da imamo v Sloveniji visoko učinkovite in nizko učinkovite organizacije. Vemo npr., da so podjetja Gorenje, Mebio in mnoga druga visoko učinkovita in uspešna. Direktorjem v visoko uspešnih industrijskih organizacijah dajemo posebna priznanja in obliki Kraigherjevih nagrad; materialne stimulacije, ki jih dobivajo vodilni kadri v gospodarstvu, tudi niso neopomenljive. Kaj pa naša javna uprava, ki nikoli ne more propasti. Tržniše pravi, izredno nizko učinkovita? Ali je vsa javna uprava, ne glede na nivoje nizko učinkovita? Ali imamo tudi tukaj razlike kot pri industrijskih delovnih organizacijah? Ali obstaja v eni občini učinkovita in azurna uprava, v drugi občini pa neučinkovita, ne-sposobna in neazurna? Ali imamo v tem pogledu kakšne razlike? Kakšen je status službenec občinske uprave, posebno pa tajnika in načelnikov?

V zahodnem svetu so učinkoviti in sposobni managerji — znani, ne glede ali so zaposleni v industrijskih delovnih organizacijah ali javni upravi. Pri nas so znani in poznani dobri direktorji v industrijskih organizacijah, neformalno postajajo znani tudi drugi sposobni — višji — vodilni. Ne vem pa, da bi bili znani učinkoviti in sposobni tajniki in načelniki v občinskih upravah. Če so sposobni, zakaj se jim ne daje priznanje in dviga njihovega statusa. Zakaj bežijo strokovnjaki iz občinskih uprav in zakaj so mesta v občinski upravi neprivlačna za sposobne kadre? Zdi se, da v številnih občinskih upravah prevladuje še vedno eno izmed temeljnih načel anarhične organizacije, tj. da ni nikdo nagradjen za veliko količino dela in za kvaliteto dela in nitiče kaznovan za majhno količino dela in za nedelo.

Zanje ni seminarjev

Relativno nizek status ima občinska uprava tudi zato, ker je stopnja izobrazenosti in strokovne usposobljenosti njenega kadra relativno nizka oziroma znatno nižja kot kadra v upravi v industrijskih organizacijah. Ekonomska fakulteta, gospodarska zbornica in številne druge organizacije ne prestando organizirati seminarjev in šole za funkcionalno izobraževanje vodilnih kadrov v gospodarstvu. Niso mi znani taki številni seminarji za vodilne kadre v občinski in drugi javni upravi. Posebno vprašanje je, če je izobraževanje, ki ga nudijo naše visoke šole za upravne službe zadosti funkcionalno. V svetli imajo posebne šole za mesta in javni upravi (public administration). Glede na pomanjkanje tega kadra je kajpaketa naših visokih šol premajhna.

Seveda je iluzorno pričakovati, da bo občinska uprava spontano začela delovati azurno in učinkovito, če bo imela funkcionalno izobrazbo in sposoben kader izobrazben in sposobnost je samo eden od številnih dejavnikov, ki vplivajo na učinkovitost občinske uprave. Dokler pa ne bomo rešili strukturalnih problemov, tj. sistema odgovornosti in kontrole in posodobili našo občinsko upravo — toliko časa tudi večja izobrazba ne more sedeti nezadovoljivega stanja bistveno izboljšati. Ko govorimo o kontroli moram poudariti, da ne gre tukaj za kontrolo glede zakonitosti, temveč za kontrolo glede učinkovitosti.

Tudi učinkovito pomagati

Pri tem ne smemo pozabiti, da so občinske uprave monopolne organizacije, ki so zato mnoge in podvorne zaprtosti in nevarnosti birokratizacije. Če nekdaj ne zadovoljijo s storitvami v eni trgovini, gre lahko v drugo; če ena industrijska organizacija ni zadovoljna s svojim kooperantom, si lahko izbere drugega; če pa nismo zadovoljni s storitvami, ki nam jih mora nuditi občinska uprava, si ne moremo izbrati druge. Popolnoma smo odvisni od njenega monopolnega položaja, zato nam v primeru njene nizke učinkovitosti čisto res ne preostane drugo, kot da se vrnemo skozi okno nazaj, če smo bili vrženi skozi vrata.

Prav zato, ker ima občinska uprava monopolni položaj in podvorne zaprtosti v razviti družbi raste, mora biti skrb vse družbe oziroma vseh interesnih skupin v družbi. Te skupine jo morajo učinkovito kontrolirati, vendar ji morajo tudi pomagati, jo razviti in modernizirati. Kaže, da je pri nas niti ne kontroliramo, niti ji ne pomagamo, niti je ne moderniziramo.

Posameznik ne živi neposredno v globalni družbi, temveč živi predvsem v delovni organizaciji in občini in preko njiju doživlja in dojemata globalno družbo. Če delovna organizacija in občina ne bosta zadovoljivali nekaterih temeljnih potreb vsakega občana, ta ne bo imel občutka, da je globalni družbi ne glede na vse njene druge organizacije in cilje zato je zelo važno, kako je organizirana občina in predvsem njena uprava, saj je le ta tisti operativni servis, ki zadovoljuje cele vrste nujnih potreb vsakega občana. Tudi samoupravljanje bo na nivoju občine težavno uresničiti, če ne bomo imeli hitre, učinkovite in moderno organizirane občinske uprave. DR. JANEZ JEROVŠEK

Polemika

Dejstva proti leporečju

Pojasnilo bravcem, ne Jožetu Javoršku

V seriji svojih pisanih prispevkov k razreševanju tako imenovane slovenske gledališke krize je Jože Javoršek objavil 15. januarja 1972 v sobotni prilogi Dela sestavek z naslovom SAMOGOVOV*. Zakaj ga je tako naslovil, pravzaprav ni jasno iz dveh razlogov: 1) ker sestavek niti najmanj in sploh ni samogovor, ampak (sodeč po 7-imi odlički) dvogovor dveh notranjih jazov Jožeta Javorška; 2) ker Jože Javoršek v sestavku prav nič ne govori o sebi, kot je v navadi pri samogovorih (primerjaj literarnoteoretske definicije te oblike), ampak samo in zgolj o drugih, tako da je po tej plati Javorškov sestavek pravi precedenčni primer v sodobni literarni teoriji. No, navzlic vsemu temu je Jože Javoršek svoj sestavek naslovil SAMOGOVOV, več očarljivo-ljubeznivih pripomb v njem pa je naslovil name. Odgovoriti na te pripombe z enake baže očarljivo ljubeznivostjo bi bilo kaj lahko, a, žal, nič kaj častno opravilo.

Ko se mi je bilo odločati med tema možnostima, mi je takoj postalo jasno, da je boljše, če se malo potrudim, ko pa da bi to samo odpravil na lahko; zares namreč nima smisla odgovarjati Jožetu Javoršku z njegovim obširnim vrednim izraznim, spekulativnim in podkivalnim nivojem, zares nima prav nikakega smisla odgovarjati Jožetu Javoršku z načinom Jožeta Javorška.

Taka je pač njegova morala. Ob tem premisleku mi je hkrati postalo jasno, da se bom v pojasnilu omejil samo na nekaj poglavitnih ponaredkov spod Javorškovega peresa, ne da bi kakorkoli hotel razveljavljati še vse druge žalitve, naslovljene name. Vzrok za to je predvsem tale: tisti, ki se je odločil za žaljenje moralne narave, mora biti sam vsaj moralno čist in neoporečen, na vnanje življenjske pojave (in prikazni) mora gledati z zavdanja vrednim notranjim mirom. Če pa temu ni tako, potem je možno samo nekaj:

Taka je pač njegova morala. V Samogovoru Jožeta Javorška je torej med drugim zapisano tudi tole: Ker je računat (Borut Trekman — op. B. T.), da se zaradi tega, ker se pa stvar išče mene, osebnost, ne bom drznil javno spregovoriti, je v kritiki o »Konec hrepenenja« napisal, da sem eden vodij Male drame (kot da bi jih bilo več!) in da je samo zaradi tega moja igra prišla na repertoar. Sploh ga ni sram, da pred vsem svetom govori neresnico, še več, vnaprej računa, da ga bodo pri laganju vsi njegovi podpirli. In ker je bila vsa zgodba z Malo dramo splošno popisana v časopisju in se iz teh dokumentov natanko vidi, da nisem nikdar bil in sploh nisem ne vodja ne eden izmed vodij Male drame, pokličite za svojo trditve na pomoč prvo časopisno, tako da javnosti vrže peska v oči. In laž je zavaranost, človek diskreditiran, Trekman povelčan.

Da bi čim lažje sprevrtili vso resnico okrog tega problema, ki ga Jože Javoršek že dlje časa pogreva, naj najprej citiram inkriminirani odlomek iz moje ocene drame Konec hrepenenja (Hrepenenje po koncu, Ljubljanski dnevnik, 30. 12. 1971): »In da smo ga (namreč Konec hrepenenja — op. B. T.) sploh spoznali na odru, se imamo zahvaliti samo obstoju nove, politične avantgarde, pa dejstvu, da je eden vodij Male drame Jože Javoršek (glej članke v časopisju zadnjih mesecev).« Iz dobesednega citata (prepričan sem, da Jože Javoršek ni imel nobene druge

izdaje Ljubljanskega dnevnika zato, ker je ni in je nikoli ni bilo) je razvidno dvoje:

a) da je Javorškovo navajanje spornega mesta netočno (naj ponovim, da je Javoršek zapisal: ... da sem eden vodij Male drame (ko da bi jih bilo več!) in da je samo zaradi tega moja igra prišla na repertoar. O razlogih za tako navajanje niti ne kaže izgubljati besedi.

Taka je pač njegova morala.

b) da sem po več člankih v časopisju zadnjih mesecev sklepal, da je Jože Javoršek eden od vodij Male drame. Te dokumente (ki jih na lepem sam Jože Javoršek kliče na pomoč) bom rade volje naštel. A najprej naj na kratko obnovim v časopisju splošno popisano zgodbo o Mali drami. Kot predsednik slovenske sekcije (in hkrati tudi predsednik skupne jugoslovanske) Zveze gledaliških kritikov in teatrologov je Jože Javoršek na sestanku 5. maja 1971 prvič javno obvestil člane slovenske sekcije o tem, da namerava v okviru Male drame ustanoviti tako imenovani Slovenski eksperimentalni center, ki naj bi ga vodila slovenska sekcija Zveze gledaliških kritikov in teatrologov (ker me ni bilo v Jugoslaviji, so me z vsebino tega sestanika seznanili kolegi). Slab mesec dni pozneje, 31. maja 1971, je natanko popisal svoj projekt v Gledališkem listu Ljubljanske drame 1970-71 št. 7. Nato je 21. junija 1971 sklical nov sestanek; v vabilu je napisal, češ da naša sekcija nima denarja, ki bi jo njim plačala najemninno za prostore Društva slovenskih pisateljev, v katerih smo imeli sestanike dotlej, zato da nas vabi v stanovanje odvetnika Marka Prepeluha v Dobrihovi ulici 22.

Na majhni zakuski pri izredno ljubeznivem gostitelju Prepeluhu je predlagal, naj bi navzoči člani (Dušan Moravec, Vasja Predan, Veno Taufer, Dušan Tomše, Borut Trekman in Peter Božič kot gost) takoj sprejeli delovni program Slovenskega eksperimentalnega centra. V pogovoru smo se navzoči načelno opredelili za ta načrt, vendar predci skeptični glede tega, kako bo naš gledalo vodstvo Ljubljanske drame. Kajti naš pogoj je bil en sam: samostojno odločanje pri programiranju slovenske eksperimentalne gledališke dejavnosti, ki bi zagotavljalo možnost sodelovanja v našem centru prav vsem, od same Male drame do gledališča Pupilje Ferkever. Hoteli smo jamstvo, da se vodstvo drame ne bo vple-

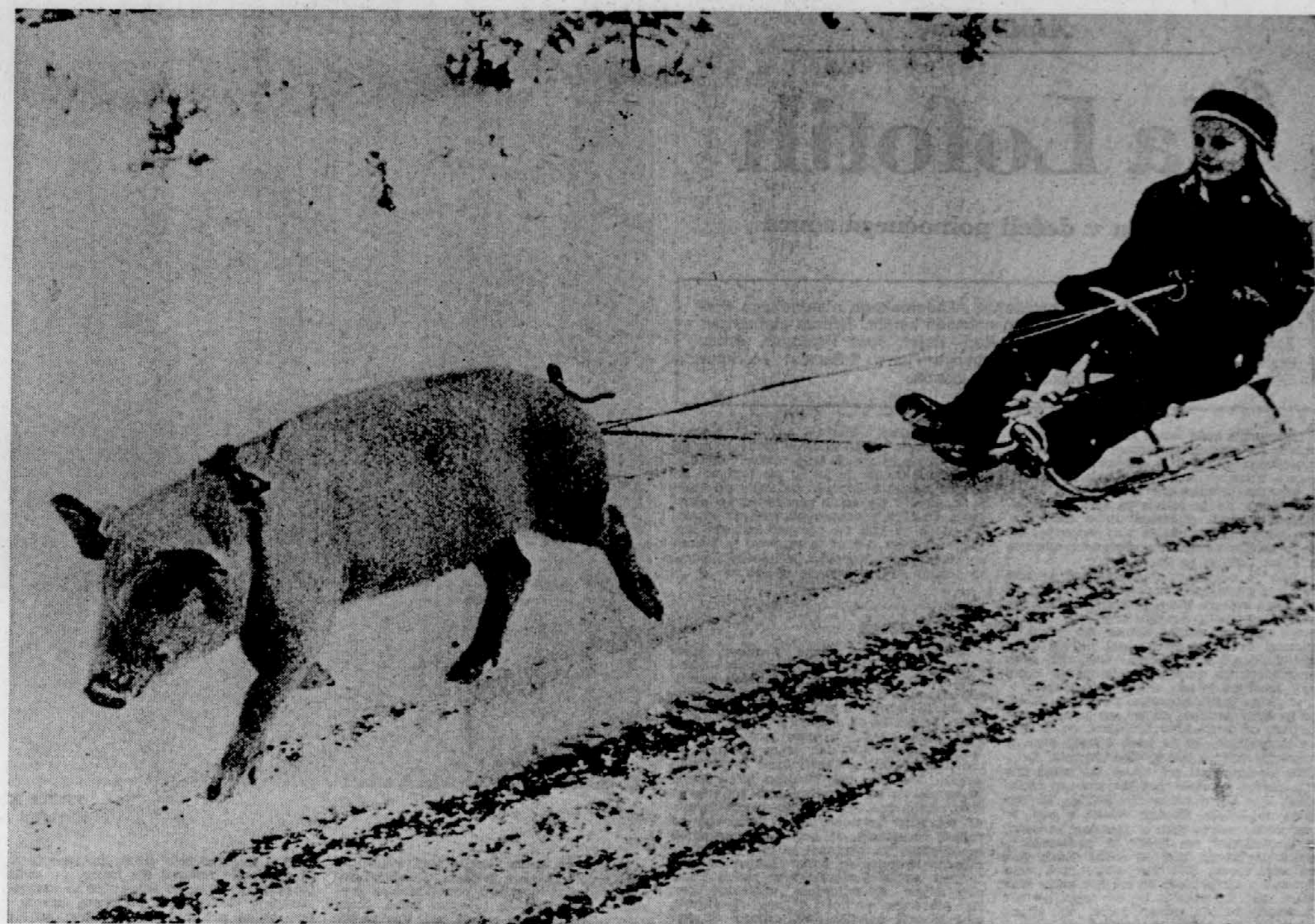
talo v našo programsko politiko, čeprav bi mi uporabljali njihova osnova sredstva itn. Priznam, precej neologizma zahteva (naš gostitelj Marko Prepeluh nam je že na kraju samem pojasnil njeno pravno nemožnost), a po soglasnem mnenju vseh navzočih bi sekcija samo v tem primeru (!) prevzela vodstvo Slovenskega eksperimentalnega centra. Pooblastili smo predsednika Javorška, naj posreduje to stališče direktorju drame Janezu Senku. Do danes nas še ni obvestil o rezultatih tega pogovora; Peter Božič, ki je bil 30. junija 1971 na tiskovni konferenci Ljubljanske drame, je ob ti priliki javno vprašal Janeza Senka, kakšna je njegova odločitev, in Senkov odgovor je bil po izjavi Petra Božiča, da si Ljubljanska Drama pridržuje pravico veta (navajam pač to izjavo, ker sekcija doslej po uradni poti o usodi tega našega stališča še ni bila seznanjena, četudi je Jože Javoršek za to usodo moral vedeti, sodeč po tem, kar bom navedel še pozneje). Tako je bila ideja o Slovenskem eksperimentalnem centru blokirana.

Logika same reči me je prislila, da sem se malo dlje pomudil pri tem pojasnilu. Kajti v svoji oceni nisem zapisal, da je Jože Javoršek eden vodij Slovenskega eksperimentalnega centra, ampak eden vodij Male drame, ker gre namreč za dve povsem različni zadevi, četudi v internem ciklostrovanem gradivu Ljubljanske drame z naslovom Repertoarni načrt Drame SNG za sezono 1971-72 (sestavljeno pred 31. majem 1971, ker je bil prvi del tega gradiva nastavljen v že zgoraj navedeni številki Gledališkega lista) še ni bilo prav nič govora o Slovenskem eksperimentalnem centru, ampak samo in zgolj o Mali drami SNG Ljubljana; načrt njene dejavnosti je bil priložnost gornjemu gradivu, navedena so bila kot okvirni repertoar zanj tudi dela, ki jih ima v letošnji sezoni na sporedu Mala drama (razen Javorškovega Konec hrepenenja). V tem načrtu je zapisano pod točko 4: »Kriteriji, po katerih dramaturški kolegij Drame SNG (podčrtal B. T.) skupaj z ravnateljem in ostalimi odgovornimi organi sprejema repertoar Male drame, ne smejo biti odraz nobene a priori mentalitete ali ideje...« Iz tega citata je docela jasno razvidno, kdo vodi Malo dramo: dramaturški kolegij Drame SNG. In ker je Mala drama že od ustanovitve integralni del Drame Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani, je to povsem razumljivo.

4) kajka je prišlo do tega, da je Jože Javoršek izgubil Slovenski eksperimentalni center, lahko domnevamo, četudi nas, po navljam, ni o tem do danes obvestil niti uradno niti kako drugače (razen v Romunskem dnevniku). Zakaj je izgubil Malo dramo, pa ne vemo. Samo sklepamo lahko o tem po izjavi Janeza Senka v Delu, 11. decembra 1971: »Pri Mali drami je Javoršek odpovedal. Dela je velike nacre, imel popolnoma proste roke; narediti Malo dramo (!) kot eksperimentalni teater s pomočjo teatrologov, mladih znanih in neznanih pisateljev. Doživljal je neuspeha. Iz tega je vendarle razvidno, da se je Jože Javoršek ukvarjal z vodstvom Male drame, da je imel pri tem popolnoma proste roke. On pa pravi, da nikdar ni bil eden vodij Male drame, da jaz pred vsem svetom govorim neresnico in vnaprej računam, da me bodo pri laganju (to besedo bo seveda moral Jože Javoršek nadrobneje pojasniti na pristojnem mestu) podprli vsi drugi.

Taka je pač njegova morala. V talstem Samogovoru je Jože Javoršek v zvezi s sprejemom Konec hrepenenja v javnosti napisal tole: Kaj imenitnejšega, kot je bil siceršnji sprejem premierske publike in kritike, sploh nisem mogel pričakovati... Si moreš misliti, kako bi me bilo sram, če bi me npr. hvalili B. Trekman? V zvezi s to opombo si ne morem kaj, da ne bi dokumentiral njegovega »sramu« spred let, ko sem pozitivno ocenil njegovo knjigo Vodnik po Ljubljani. Tedaj mi je v pisnu napisal (citiram): »Dragi Borut Trekman, zahvaljujem se vam za tako prijazno in umno kritiko. Vem, da je bilo težko, kajka Ljubljanski snobizem rajši podira kot zida. Zakoreji: merci beaucoup.« Le podpisal se tedaj ni kot cavalier seul, ampak kar na kratko Jože Javoršek (na srečo sem to pisno, napisano z njegovo lično pisavo, shranil in ga lahko kadarkoli predložim).

Taka je pač njegova morala. Blizamo se koncu te dolge zgodbe. Ostala nam je samo še ena prigoda, ki pa je

PRASICJA VLEKA

Foto: arhiv Dela

nadvse resnicoljubni Jože Javoršek v svoji goreči vneri ni omenil. Najbrž je pozabil nanjo. Kot predsednik slovenske sekcije Zveze gledaliških kritikov in teatrologov Jugoslavije je 5. januarja letos (pet dni po izidu moje inkriminirane ocene) sklical sestanek, ki je bila tretja točka njegovega dnevnega reda naslednja: »primer kritika Boruta Trekmanskega. Sestanika so se udeležili poleg njega še Lojze Filipič, Vasja Predan, Lojze Smasek, Bojan Stih, Veno Taufer, Dušan Tomše in Borut Trekman. Na tem sestanku je prebral kratek zapis z istimi očitki, naslovljenimi name, kakor je to pozneje storil v Samogovoru. Zahteval je od članov sekcije, naj sklepajo o tem primeru. In člani sekcije so sklenili, da ne bodo sklepali o njem, jaz (in z mano še vsi drugi) pa sem mu jasno in glasno povedal, na podlagi katerih virov sem sklepal, da je on eden vodij Male drame (razumljivo); dodal sem edino še, da se mi upira domislek, kako kot predsednik izrablja svojo funkcijo v stanovski organizaciji za drobna osebnostna masčevanja. Javoršek s svojim predlogom ni naletel niti na najhujše odobravanje, sestanek je bil končan, on pa je najbrž odšel domov in napisal Samogovor.

Taka je pač njegova morala.

ZALOŽBA MLADINSKA KNJIGA

V zbirki LEVSTIKOV HRAM je izšel španski južnoameriški roman

Gabriel Garcia Marquez:

STO LET SAMOTE

Roman je dosegel v Latinski Ameriki neverjeten uspeh in je preveden še v več kot dva stot let. Z njim se je pisatelj Gabriel Garcia Marquez uvrstil v krog največjih latinsko ameriških književnikov.

Napisana z bresihobno tehniko in razviharjeno domišljijo nam knjiga prikazuje življenje v kolonialistični vasi Macondo. Pred nam se razgane vrtiljak usod družine Josea Arcadia Buendia, ki je z deno Ursulo in nekaj tovarši zapustil civilizirani svet in v nenamerni divjini ustvaril Macondo. Sam umre privezan na kostonjevo drevo, potema ko se mu je onemirila um. Njegova naslednja pa raste in se razvija, doseže vrhunec in propade. Ko potro murave zadnjega potema in ko biblična povodenj širile s semlje Macondo — ta svet v malem, ki mu je bilo usojeno samo sto burnih, a samotnih let.

Knjigo je prevedla Alenka Boie-Vrabc. Cena 75 din.

Zbirka LEVSTIKOV HRAM obsega:

Anton Ingolič: PRETRGANA NAVEZA, 79 din
Gabriel Garcia Marquez: STO LET SAMOTE, 75 din
Slobodan Novak: VONJAVE, ZLATO IN KADILLO (pred izidom)
Thomas Hardy: DALEČ OD PONORELEGA SVETA (pred izidom)

Komplet vseh štirih knjig velja 240 din, posamezne knjige so dražje. Če naročite vse štiri knjige, lahko odpločujete v obrokih, posamezne knjige je treba plačati enkrat. Naročila sprejemajo vse knjižarne, zastopniki in poverjeniki, akviziterji in Mladinska knjiga. Odelek za prodajo po pošti, Ljubljana, Titova 3.

NAROČILNICA

Podpisani(a) _____

natančen naslov _____

zaposlen(a) pri _____

Štev. osebn. izk. _____ izdane od _____

nepreklicno naročam: 1. zbirko LEVSTIKOV HRAM 71 za 240 din (4 obroki)

2. knjigo STO LET SAMOTE za 75 din (1 obrok)

3. knjigo PRETRGANA NAVEZA za 79 din (1 obrok)

(Obkrožite ustrezno številko!)

Znesek 240 din (okoli 75 din, oz. 79 din) bom plačal — enkrat — v 4 zaporednih mesečnih obrokih po 60 din — po prejšnjem računu in položnicah na tekoči račun Mladinske knjige, Ljubljana, 501-1/30/1.

(Neustrezno prečrtajte!)

Datum: _____ Podpis: _____

